

Møte tirsdag den 26. februar kl. 10

President: E i r i n F a l d e t

D a g s o r d e n (nr. 55):

1. Utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse
2. Innstilling fra utenrikskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Steinar Bastesen om å intensivere arbeidet overfor Storbritannia for å få stengt Sellafield-anlegget (Innst. S. nr. 80 (2001-2002), jf. Dokument nr. 8:7 (2001-2002))
3. Referat

Presidenten: Representantene Kjell Engebretsen, Siri Hall Arnøy, Eirin Faldet, May Britt Vihovde og Torny Pedersen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger fire permisjonssøknader:

- fra Kristelig Folkepartis stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Jan Sahl fra og med 26. februar og inntil videre
- fra Senterpartiets stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Inger S. Enger fra og med 26. februar og inntil videre
- fra Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe om velferdspolisjon for representanten May Hansen i tiden fra og med 26. februar til og med 28. februar
- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten André Kvakkestad i dagene 27. og 28. februar for å delta i møte i Europarådets parlamentariske forsamling i Ukraina

Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget.

– Det anses vedtatt.

Første vararepresentant for Akershus fylke, Harald Espelund, er forhindret fra å møte under representanten André Kvakkestads permisjon i dagene 27. og 28. februar på grunn av utenlandsopphold.

Følgende vararepresentanter foreslås innkalt for å møte i permisjonstiden:

For Akershus fylke: Ib Thomsen

For Nordland fylke: Kari Økland

For Oppland fylke: Hans Seierstad

For Østfold fylke: Linn Laupsa

– Det anses vedtatt.

Hans Seierstad foreslås innvalgt i Lagtinget for den tiden han møter for representanten Inger S. Enger. – Det anses også vedtatt.

Kari Økland, Hans Seierstad og Linn Laupsa er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møter i inneværende uke – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

Jens Stoltenberg (A): Jeg foreslår Kjell Engebretsen.

Presidenten: Kjell Engebretsen er forslått som settepresident. – Andre forslag foreligger ikke, og Kjell Engebretsen anses enstemmig valgt som settepresident for Stortingets møter denne uken.

U t e n r i k s m i n i s t e r J a n P e t e r s e n
overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Per Sandberg vil fremsette et privat forslag.

Per Sandberg (FrP): På vegne av representantene Siv Jensen, Gjermund Hagesæter og meg selv har jeg den ære å fremme forslag om å be Regjeringen gjennomføre tiltak for å sikre fri konkurranse på markedet for kommunale tjenestepensjonsordninger.

Presidenten: Representanten Kenneth Svendsen vil fremsette et privat forslag.

Kenneth Svendsen (FrP): På vegne av Thore A. Nistad og meg selv har jeg den ære og glede å fremme forslag om reduserte bompengesatser på riksvei 5, Fjærlandsveien, mellom Fjærland og Sogndal.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse

Utenriksminister Jan Petersen: Terroranslagene 11. september i fjor – der over 3 000 uskyldige mennesker fra nærmere 85 ulike nasjoner ble revet bort – viser med all mulig tydelighet at trusselen fra internasjonal terrorisme er høyst reell, og at ingen kan føle seg trygge.

Vi er alle sårbare, og det er et tankekors at de grusomste handlinger mot det mest moderne og teknologisk avanserte samfunn kan planlegges og styres fra fjellhulene i et av verdens fattigste land.

Hele det internasjonale samfunn står sammen i kampen for å forhindre at slike ugjerninger skal skje igjen. Derfor har både FN, NATO, OSSE, EU og en lang rekke andre globale og regionale organisasjoner engasjert seg aktivt i kampen mot dem som vil erstatte toleranse, frihet og mangfold med hat, frykt og ensretting.

Kampen mot internasjonal terrorisme var den første store utenrikspolitiske utfordring for den nye regjeringen. Vi har videreført den samme faste linjen mot terroristene og deres støttespillere som den forrige regjeringen. Dette markerer den brede norske enigheten.

Vi har lagt avgjørende vekt på internasjonalt samarbeid og konkrete norske bidrag, som lovgivning for å stanse terroristenes pengestrømmer, og i form av militære bidrag og hjelp til sivilbefolkningen i Afghanistan.

Jeg forstår at valgene for mange var vanskelige. Det er dilemmaer. Når vi har lyktes så langt, skyldes dette at vi – også her hjemme – har evnet å ta vanskelige beslut-

ninger og stå fast ved disse. Vi lot ikke dilemmaene gjøre oss handlingslammede. Hvis vi hadde nølt, hadde terroristtrusselen mot våre samfunn vært langt større enn i dag. Al-Qaida ville hatt sitt terroristnettverk intakt, og Taliban-regimet hadde fortsatt sin undertrykking og støtte til terroristene.

Terroristene respekterer ikke internasjonale spilleregler. De ønsker ingen dialog og kompromisser. I Afghanistan hadde al-Qaida kontroll over et territorium. Hit kom unge mennesker fra hele verden for å læres opp. Herfra ble de sendt ut til en rekke land for å operere som selvstendige celler, celler som fortsatt eksisterer.

Noen hevdet at militærmakt ikke kunne lykkes mot terrorisme, fordi terrorismen er en diffus fiende. Men det var nettopp at al-Qaida fikk fritt spillerom og kontroll over et territorium i Afghanistan, som gjorde det mulig å planlegge, forberede og gjennomføre terroraksjoner og etablere et effektivt nettverk av celler. Derfor måtte de fratas dette territoriet. Bruk av militær makt var derfor helt nødvendig, selv om dette var det virkemiddel vi minst av alt ønsket å bruke – også fordi sivile ville rammes.

Terrorismen kan imidlertid ikke slås tilbake med militær makt alene. Politiske, diplomatiske, økonomiske og rettslige virkemidler er minst like viktige. Den internasjonale innsatsen på disse områdene er da også svært omfattende.

Kampen mot internasjonal terrorisme vil bli langvarig og krevende. Vi vil bare lykkes dersom vi beholder et klart fokus og står sammen på tvers av landegrenser, religiøs og etnisk tilhørighet.

Vi må føre kampen på grunnlag av de verdier våre samfunn er bygd på, og som vi skal forsvare. Vi må kjempe for at demokrati, respekt for menneskeverdet og menneskerettighetene skal gjelde for alle. Vi må rette søkelyset mot den urettferdighet og håpløshet terroristene hensynsløst utnytter.

Vi må heller ikke glemme at de store utfordringene verden stod overfor før 11. september, fremdeles er med oss – fattigdom, miljødelegger, hiv/aids og andre smittsomme sykdommer, diskriminering, undertrykking og brudd på menneskerettigheter.

Felles for alle disse utfordringene er at de er grenseoverskridende og bare kan løses gjennom internasjonalt samarbeid.

Tiden etter 11. september har lært oss at truslene mot fred, frihet og menneskerettighetene er globale, og at vi som nasjoner står langt sterkere – og tjener våre nasjonale interesser bedre – når vi samarbeider enn når vi velger å stå alene.

Isolasjonisme og alenegang er ikke veien å gå i et moderne, tett sammenfiltret og sammenknyttet verdenssamfunn. Det gjelder både for store og små stater. I dag ivaretas vår sikkerhet og velstand mer gjennom vår evne til å påvirke andre enn ved vår evne til å hindre andre i å påvirke oss.

Det er derfor Samarbeidsregjeringen i Sem-erklæringen sier:

«Etter som stadig flere problemer krever globale løsninger, må FN og de multilaterale institusjonene rustes til å håndtere et økende ansvar. Samarbeidsregjeringen vil arbeide for at Norge skal spille en viktig rolle for å styrke det internasjonale samarbeid og videreutvikle folkeretten som forpliktende avtaleverk for alle nasjoner.»

Sem-erklæringen er også tydelig på Norges forankring:

«Samarbeidsregjeringen ser FN og det atlantiske fellesskap som viktige forankringspunkter for sin utenrikspolitikk.»

Terrorhandlingene den 11. september rystet det amerikanske samfunn i sine grunnvoller. De representerer det største tap av amerikanske liv i en enkelthendelse siden den amerikanske borgerkrigen og er det alvorligste angrepet på USA siden Pearl Harbor.

Jeg tror vi gjør rett i ikke å undervurdere betydningen og konsekvensene av 11. september for det amerikanske folk og USAs politiske ledere.

Klokt bygde USA – med støtte fra andre – opp en internasjonal koalisjon. Helt siden de militære operasjonene ble innledet i begynnelsen av oktober i fjor, har den internasjonale koalisjonen vært under et vedvarende press, men den har holdt sammen. Det er nå avgjørende å bygge på denne erfaring og beholde samholdet i den videre kampen mot internasjonal terrorisme.

Amerikansk utenrikspolitikk har alltid vært utformet i skjæringspunktet mellom to ulike grunnholdninger: den innadskuende og isolasjonistiske og den mer utadventde og multilateralistiske. Vi er også i dag vitne til en dragkamp om vektleggingen av disse.

Ivaretagelse av nasjonale interesser i dagens verden kan imidlertid ikke gjøres uten et nært samspill med andre. Intet land – selv ikke de sterkeste – kan sikre sine nasjonale interesser uten gjennom samarbeid med andre.

USAs store militære overlegenhet og de vellykkede militære operasjonene i Afghanistan har ført til oppfordringer fra enkelte hold på amerikansk side om at man bør ta mindre hensyn til de europeiske og andre land og behovet for å holde den brede internasjonale koalisjonen samlet – og innlede militære aksjoner mot Irak. Dette er en politikk jeg vil advare mot. Det vil undergrave samholdet i den brede internasjonale koalisjonen og svekke mulighetene for å få bukt med terrorismen på lengre sikt.

Men det er ingen tvil om at Saddam Hussein er en despot, som både har brukt masseødeleggelsesvåpen mot egen befolkning og gått til militære angrep mot naboland. Det er likevel bare et bredt og vedvarende internasjonalt press på regimet i Bagdad som best kan endre den nåværende kurs. Irak må oppfylle kravene i FN-resolusjonene.

Enkelte mener at det utenrikspolitiske gapet mellom Europa og USA er i ferd med å bli større, og at Norge nå snarest må velge side.

Jeg vil reservere meg overfor forsøk på å forenkle noe som i bunn og grunn er en fundamental debatt om hvordan nære allierte også må kunne ha forskjellige oppfatninger. «Splittelsen over Atlanteren» har vært et fast

tema – om enn med varierende styrke – i mange år. Avstanden over Atlanterhavet er ikke nødvendigvis større i dag enn den var under Vietnamkrigen eller under striden om kjernevåpenpolitikken på 1980-tallet.

Både USA og de europeiske land er bundet sammen i et verdifelleskap basert på demokrati og menneskerettigheter. Våre samfunn er gjennomgående svært like. Våre utenrikspolitiske målsettinger er også i stor grad sammenfallende, selv om vi kan ha ulike oppfatninger av hvilke virkemidler som er de beste for å nå disse målene. Derfor snakker Sem-erklæringen om «det atlantiske fellesskap».

Men allikevel: Jeg tror det beste vi og andre – på begge sider av Atlanterhavet – kan gjøre, er å bruke vår energi og innflytelse på å få USA og Europa til å trekke sammen mot felles mål. Skal det skje, må begge sider lytte og om nødvendig justere kursen. Ikke minst er det viktig i NATO, der vi sammen må finne frem til hvordan Alliansen skal møte de nye sikkerhetsutfordringer samtidsom de kollektive forsvarsforpliktelser ivaretas.

NATOs utvidelse ligger fast. Det er bred enighet i Alliansen om å invitere nye medlemsland på toppmøtet i Praha i november. Hvor mange, og hvem dette blir, beror på kandidatlandenes egne anstrengelser og en samlet politisk vurdering. Fra norsk side ønsker vi en bred utvidelse, der også de baltiske land inngår.

I dagens Europa er en av de viktigste europapolitiske utfordringer fortsatt å bygge solidaritet og samarbeid på tvers av gamle politiske og økonomiske skillelinjer. OSSE arbeider målrettet med å forebygge konflikter og bygge demokratiske institusjoner – på Balkan så vel som i Kaukasus og Sentral-Asia.

I lys av den sterke fokuseringen på Afghanistan er det viktig at man ikke glemmer den regionen som geografisk sett ligger mellom Afghanistan og Russland – Sentral-Asia.

OSSE har holdt menneskerettigheter og demokrati i nettopp denne regionen i fokus, men i den senere tid har oppmerksomheten dreid mer i retning av problemstillinger knyttet til spredning av våpen, organisert kriminalitet og menneske- og narkotikasmugling – alle viktige elementer i kampen mot internasjonal terrorisme.

Regjeringen er i ferd med å vurdere hvordan vi kan gjøre vårt arbeid i Sentral-Asia mer målrettet og effektivt – herunder gjøre bruk av norsk ekspertise på områder som energi, miljø og støtte til oppbygging av demokratiske institusjoner – og vi legger i denne sammenheng opp til et nært samarbeid med OSSE.

Europa er den ene halvdel av vårt atlantiske fellesskap. Selv om Norge har valgt å stå utenfor EU, må vi selvsagt ta inn over oss viktige utviklingstrekk i Europa. EU utvides nå til å omfatte opp til 12 nye medlemsland, samtidig som samarbeidet innad utdypes og utvides til stadig nye og viktige områder. Et synlig utslag av dette er innføringen av en felles europeisk valuta fra 1. januar i år. Innføringen av euroen var langt mer vellykket enn skeptikerne fryktet, og er en markering av enhet og samhold i EU av historiske proporsjoner.

Den sterke dynamikken i det europeiske samarbeidet krever en vedvarende årvåkenhet og innsats for å ivareta norske interesser.

Samarbeidsregjeringen er helt åpen på at den består av partier med forskjellige syn på Norges tilknytning og forhold til EU, men samles i viljen til å føre en aktiv Europapolitikk gjennom EØS-avtalen og andre samarbeidsavtaler med EU – som Schengen-avtalen, tilknytningen til ESDP og Europol.

EØS-avtalen har vært en god avtale for Norge på de områder den var tenkt å dekke. Men vi legger heller ikke skjul på at den ikke fullt ut ivaretar en slik viktig sektor som fiskeeksport, og heller ikke reflekterer den betydelige utvidelsen av EU-samarbeidet i de seneste ti år.

I dag har ikke Norge et direkte inntak i de viktige nye samarbeidsområdene i EU – slik som arbeidet med å utvikle en felles europeisk utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitikk, EUs justissamarbeid og den såkalte Lisboa-strategien for en konkurransedyktig og bærekraftig EU-økonomi. Men vi har samarbeidsavtaler på flere områder.

Samtidig utgjør dette store utfordringer for oss. Det kommer stadig klarere frem etter hvert som EUs regelverk får følger for stadig flere viktige sider ved norsk økonomi og samfunnsliv.

I og med at et norsk EU-medlemskap i dag ikke står på dagsordenen, er det desto viktigere at vi fører en gjennomtenkt, aktiv og målrettet politikk overfor EU, hvor vi etter beste evne utnytter eksisterende avtaler og ordninger til fulle, og er villig til å utvide samarbeidet.

Som ledd i dette arbeidet har Regjeringen nylig vedtatt en europapolitisk plattform. Med plattformen har Regjeringen lagt grunnlaget for en målrettet Europapolitikk, med en rekke konkrete virkemidler. La meg her nevne enkelte prioriteringer: Regjeringens europapolitiske topprioritet er en god forvaltning og en effektiv utnyttelse av EØS-avtalen. Vi har ønsket å oppdatere EØS-avtalen, slik at den passer bedre med EUs rettsgrunnlag etter Maastricht- og Amsterdam-avtalene. Vi må konstatere at EU-kommisjonen har sagt at dette har de ikke kapasitet til – parallelt med utvidelsesforhandlingene.

Utvidelsen av EU og EØS må skje parallelt. Vi er oppmuntret av at EU-kommisjonen også legger dette til grunn. Utviklingen stiller oss overfor en særlig utfordring: Eksporten av fisk og sjømat til søkerlandene vil komme i en dårligere stilling når våre eksisterende frihandelsavtaler med disse landene faller bort. Regjeringen vurderer nå forskjellige opsjoner for å forsøke å løse dette problemet.

Vi vil også arbeide for å løse de problemer som lakse-næringen nå møter i EU-markedet. EUs nåværende forskjellsbehandling av produsenter fra ulike tredjeland er urimelig og må opphøre.

Vi vil videre arbeide for å få EU-kommisjonen til å avslutte sin prosedyre mot de gassproduserende selskaper på norsk sokkel.

Vi vil også arbeide for å eliminere etterslepet når det gjelder å gjennomføre EØS-rettsakter i norsk regelverk,

og generelt for at tempoet i både dette og i innlemmingen av nye rettsakter i EØS-avtalen økes.

Vi vil inkludere næringslivet, arbeidslivets parter og frivillige organisasjoner aktivt i en dialog om EØS-avtalens virkemåte.

Regjeringen tar sikte på å legge frem en egen stortingsmelding om EØS-samarbeidet i april.

Regjeringen ønsker også å bygge ut det formelle og uformelle samarbeidet som er etablert mellom Norge og EU om utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitikk, om justispolitikk og regionalpolitikk. Om dette har vi innledet en aktiv dialog med EU.

Vi vil aktivt følge opp de militære og sivile bidrag som er innmeldt til EU. Vi vil legge vekt på å få i stand et reelt og praktisk samarbeid med EU om EUs sikkerhets- og forsvarspolitikk. Vi har derfor sagt oss rede til å fortsette å delta i politistyrken i Bosnia når ansvaret for denne overføres fra FN til EU ved årsskiftet.

Vi har videre sagt oss rede til å bidra til en EU-ledet operasjon i Makedonia dersom det oppnås enighet om å overføre ansvaret fra NATO til EU. I forhold til EUs justissamarbeid vil vi aktivt følge opp inngåtte avtaler, spesielt Schengen, Dublin-konvensjonen og Europol. Vi vil knytte Norge tettest mulig til samarbeidet om justissaker i EU, ikke minst når det gjelder bekjempelse av internasjonal terrorisme. Vår tilslutning til EUs felles holdninger mot terrorisme har vært et viktig skritt.

Også når det gjelder Russland, fremstår 11. september som et tidsskille. Terroranslagene bidro til å forsterke en grunnleggende nyorientering av russisk utenrikspolitikk som allerede var i gang.

I flere år hadde Russland vektlagt forholdet til partene bl.a. i Asia og Midtøsten som en motvekt til forbindelsene med USA og Europa. Prinsippet om flere maktsentre, multipolaritet, ble ofte understreket.

President Putin har derimot fremhevet Russlands europeiske tilhørighet. Han ser at målsettingen om å gjenreise Russland som internasjonal stormakt bare kan nås gjennom et konstruktivt samspill med Vesten. Allerede før 11. september var Putin en pådriver for å bygge ut et politisk og økonomisk partnerskap med EU.

11. september skapte med et slag en situasjon hvor Russland igjen ble en viktig partner for USA. Russland ble et helt sentralt medlem av den internasjonale koalisjonen mot terrorisme. Samarbeidet med landene i Sentral-Asia ble viktig for tilretteleggelsen av militære operasjoner rettet mot terroristnettverkene og Taliban-regimet i Afghanistan.

Den senere utviklingen har vist at president Putin følger opp sin nyorientering. Vi ser det i forholdet til USA, og vi ser det i forholdet til NATO og til EU. Et talende eksempel var den dempede russiske reaksjonen på USAs kunngjøring i desember om at landet ville tre ut av ABM-avtalen.

Også Russlands nye tilnærming til NATO viser at vi står overfor en ny tid. Frem mot utenriksministermøtet i NATO i Reykjavik til våren vil vi arbeide for å utvikle et helt nytt samarbeid mellom NATO og Russland, hvor NATO-landene og Russland vil møtes på likeverdig ba-

sis for å finne frem til felles initiativ og tiltak innen bl.a. kampen mot internasjonal terrorisme, krisehåndtering og ikke-spredning og rustningskontroll. Dette ønsker vi velkommen. Vi står overfor en viktig anledning til å få på plass et kvalitativt nytt samarbeid som vil legge et mer solid grunnlag for sikkerhet og stabilitet i hele det euro-atlantiske området.

Også i det bilaterale forholdet til Norge er det tegn til en ny og mer konstruktiv russisk tilnærming. I sin redegjørelse til Stortinget for et knapt år siden beskrev min forgjenger hvordan en rekke spørsmål ble gjort til gjensidig jevnlig russisk kritikk mot Norge. I den grad disse sakene fremdeles blir tatt opp fra russisk side, gjøres det nå med et mer konstruktivt tilslag.

Jeg håper – og velger å tro – at dette gjenspeiler en vilje på russisk side til å innlede en ny fase i det norsk-russiske forhold. Vi ser frem til president Putins besøk til Norge til høsten. Vi må erkjenne at det fortsatt er enkelte uløste spørsmål av stor betydning i vårt bilaterale forhold, slik som avgrensingsforhandlingene i Barentshavet, og det er naturlig for oss å ta opp russiske overgrep i Tsjetsjenia.

Et av våre viktige hovedsamarbeidsområder er miljø- og atomsikkerhet. I flere år har Norge og andre land arbeidet for å få på plass en multilateral rammeavtale med Russland. En slik avtale vil gjøre det mulig å mobilisere langt større ressurser og et bredere internasjonalt engasjement for å løse de enorme miljø- og atomsikkerhetsproblemene i nord. Det er vårt håp at man skal komme frem til enighet om denne avtalen før sommeren. Det vil være et stort skritt fremover. Jeg vil i oppfølgingen av en slik enighet ta umiddelbar kontakt med berørte land for å sikre en raskest mulig gjennomføring av avtalen.

Et annet viktig samarbeidsområde mellom Norge og Russland er forvaltningen av de felles fiskeriressursene i Barentshavet. Også her har det i senere tid vært enkelte positive utviklingstrekk. Blant annet håper vi at det vil vise seg mulig å samarbeide effektivt om forskningstokter i begge lands økonomiske soner, noe som er helt nødvendig for å sikre en forsvarlig ressursforvaltning.

La meg også nevne samarbeidet i Barentsregionen. Dette forblir en hovedpilar i vårt forhold til Russland. Barentssamarbeidet har nå gjennom ni år vært en viktig ramme, både på sentralt og regionalt nivå, og ikke minst når det gjelder folk til folk-samarbeid langs grensen i nord. Endelig ser vi resultater av denne satsingen også på næringslivssiden. Regjeringen vil gjøre sitt for å støtte opp under Barentssamarbeidet også i årene som kommer, og vil ta skritt f.eks. for å lette tilgangen for russere som ønsker å arbeide i Nord-Norge. Vi ønsker å benytte tiårsmarkeringen neste år til å konsolidere og utdype videre dette samarbeidet.

Sist fredag inngikk partene i den etniske konflikten i Sri Lanka en formalisert våpenhvile. Avtalen kom i stand med norsk medvirkning, og partene bad Norge offentliggjøre avtalen. Vi er også blitt bedt om å lede en gruppe som skal observere at partene overholder avtalen. Med denne våpenhvilen er det skapt et grunnlag for forhandlinger om en politisk løsning på konflikten, en konflikt

som har vart i to tiår og krevd mer enn 60 000 menneskeliv. Den har skapt dyp mistro mellom befolkningsgruppene og deres ledere, men det er klar vilje hos begge parter til å bygge tillit. De vet at det er en lang og vanskelig vei frem til fred, forsoning og utvikling. Men de vet også at en fortsettelse av konflikten vil føre til enda flere lidelser for sivilbefolkningen og en enda verre økonomisk og sosial situasjon i landet.

Det har gjennom årene vært gjentatte forsøk på fredsamtaler mellom partene, uten resultater. Når vi har sagt oss villig til å bistå partene i nye forsøk, er det fordi vi ser en fornyet vilje til å nå frem. Denne viljen kommer til uttrykk i avtalen på tre måter. For det første legger avtalen i seg selv opp til en skritt for skritt-tilnærming som er realistisk og gjennomførbar. For det andre ønsker begge parter internasjonale observatører, og det er i seg selv en forpliktelse fra partene overfor det internasjonale samfunn. For det tredje legger avtalen stor vekt på forbedringer i folks levevilkår og ikke bare på de rent tekniske våpenstillstandsspørsmålene. Det viser en bevisst vilje fra partene til å gjenopprette normalt liv for befolkningen på Sri Lanka.

Det er likevel grunn til å vente seg problemer og tilbakeslag underveis. Fra norsk side har vi sagt oss villige til å bistå partene også i fortsettelsen, og vi har bedt det internasjonale samfunn om politisk og økonomisk støtte til denne krevende prosessen. Ikke minst er det behov for humanitær assistanse og hjelp til gjenoppbygging.

Norge har lang tradisjon for humanitært engasjement for mennesker som lider under nød eller undertrykkelse. Siden Fridtjof Nansen har humanitær innsats vært en del av vår nasjonale identitet. Siden Hambro har Norge arbeidet for et mest mulig forpliktende samarbeid mellom verdens nasjoner. Som et lite land er det i vår egeninteresse å styrke den internasjonale rettsorden og internasjonale organer, å fremme menneskerettigheter og demokrati, og å bidra til at konflikter løses med fredelige midler.

Vår humanitære innsats og vår innsats for fred og forsoning bidrar til å bedre livssituasjonen for mennesker som lider under krig og konflikter. Samtidig erfarer vi at den rollen vi spiller i flere av verdens konfliktsoner, gjør oss til en interessant samtalepartner for andre. Det har betydning hva Norge mener om humanitære spørsmål og om utviklingen i enkelte konfliktområder. En viktig tilleggseffekt av vår rolle gir oss muligheter til å fremme norske synspunkter også i saker der vi har nasjonale interesser som det ellers kunne være vanskelig å nå frem med.

Norges humanitære rolle er også et viktig grunnlag for vår innsats i FNs sikkerhetsråd. Gjennom 1990-tallet engasjerte Sikkerhetsrådet seg i forhold til en rekke væpnede konflikter. De aller fleste av dem har vært borgerkriger, der ni av ti drepte har vært sivile, ofte drept med altfor lett tilgjengelige håndvåpen. Et stort antall av disse konfliktene finne sted i fattige land, ikke minst i Afrika.

Dette er bakgrunnen for at vi under vårt medlemskap i FNs sikkerhetsråd har valgt å rette et særskilt søkelys mot konfliktforebygging og fredsbygging i Afrika, og

styrke de afrikanske lands egen evne til å ta ansvar for egen fred og sikkerhet.

Konflikten mellom Etiopia og Eritrea har bare i løpet av de siste fire år krevd nærmere ett hundre tusen menneskeliv.

Norge har hatt hovedansvaret for behandlingen av denne konflikten i Rådet. Nå står vi ved et veiskille. Partene er enige om at en grensekommisjon skal avgjøre grensekonflikten mellom de to land. Grensekommisjonen vil trolig avgi sin kjennelse innen utgangen av mars. Dette vil forhåpentligvis danne grunnlaget for en varig fredsløsning.

Jeg besøkte begge land for mindre enn to uker siden, samtidig som Norges FN-ambassadør for få dager siden ledet et sendelag fra Sikkerhetsrådet på et arbeidsbesøk til Etiopia og Eritrea. Hovedformålet med begge disse besøkene var å understøtte fredsprosessen, bl.a. ved å kartlegge mulighetene for å bidra til en rask og smidig gjennomføring av grensekommisjonens kjennelse.

Mandatet for den fredsbevarende FN-styrken mellom Etiopia og Eritrea – UNMEE – kommer opp til forlengelse i mars, under norsk formannskap i Sikkerhetsrådet.

Jeg har sterkt oppfordret partene til å sette en sluttstrek for denne blodige og meningsløse konflikten. Fremgang i dette arbeidet skal ikke stå på hverken FNs eller Norges innsats.

I Zimbabwe er president Mugabe i ferd med å ødelegge både landets økonomi og landets demokratiske styresett. Norge har som kjent avsluttet all stat til stat-bistand til Zimbabwe, og sammen med andre land søkt å legge et sterkest mulig politisk press på Mugabe og hans regime.

EU besluttet i forrige uke å trekke tilbake sine valgobservatører og innføre målrettede sanksjoner mot Mugabe og hans støttespillere. Men både EU, Zimbabwes naboland og opposisjonen i Zimbabwe ønsker flest mulig internasjonale observatører under valget. Norge har besluttet å sende 21 valgobservatører til landet, som vil være til etter valget 9. og 10. mars, forutsatt at de får akseptable arbeidsforhold og deres sikkerhet ivaretas på en fullt ut tilfredsstillende måte. EU har gitt sin fulle støtte til at andre land – herunder Norge – sender observatører.

Spørsmålet om hvorvidt Norge også skal innføre sanksjoner blir løpende vurdert i lys av utviklingen – ikke minst ut fra hensynet til sikkerhet for utsendt personell.

Det norske engasjement i Sudan bygger på lange tradisjoner og et utstrakt samarbeid med norske frivillige organisasjoner og forskermiljø. Mulighetene for å få fremgang i fredsprosessen i Sudan synes nå noe større enn på lenge, i lys av en aktiv kenyansk megling og fordi man fra amerikansk side nå engasjerer seg sterkere i konflikten.

Dette har ført til at partene i januar for første gang inngikk en avtale om en humanitær våpenhvile i det strategisk viktige området rundt Nubafjellene, der en norsk brigader vil lede den internasjonale overvåkingsgruppen.

Jeg har videre bedt utviklingsministeren følge opp fredsprosessen i Sudan.

Situasjonen i Afghanistan vil utvilsomt stå høyt på Sikkerhetsrådets dagsorden også neste måned. Det mest påtrengende behovet nå er fysisk sikkerhet og politisk stabilitet.

Uten en snarlig og effektiv integrasjon i det afghanske samfunn av de mange væpnede gruppene, er det stor fare for at Afghanistan forblir splittet mellom lokale krigsherter som baserer sin makt for en stor del på voldsbruk og narkotikahandel.

Uten snarlig fremgang i den politiske prosessen, er det fare for at interimadministrasjonen, med statsminister Karzai i spissen, vil miste legitimitet og bli satt på side-linjen.

Afghanistan har fått en ny start. Hverken det afghanske folk eller verdenssamfunnet for øvrig har råd til å feile.

Som leder av Støttegruppen for Afghanistan, ASG, legger vi fra norsk side vekt på at den humanitære hjelpen og gjenoppbyggingsarbeidet bidrar til å understøtte og ikke undergrave den vanskelige politiske prosessen i landet. De afghanske interimmyndighetene må settes i stand til å styre sitt land og til å holde oversikt over hjelpeinnsatsen. Giverlandene, FN-organisasjonene og andre hjelpeorganisasjoner må være mindre opptatt av å plante sine flagg og mer opptatt av å hjelpe afghanerne selv til å bygge opp sitt eget land.

Norge gav i fjor ca. 310 mill. kr hovedsakelig til humanitær innsats i Afghanistan. I år vil vi yte 350 mill. kr både i humanitær hjelp, overgangsbistand og mer langsiktig bistand. Av dette har vi allerede gitt mer enn 50 mill. kr i direkte budsjettstøtte til interimmyndighetene, nettopp for å bidra til politisk stabilitet. Vi har videre sagt oss rede til å bidra til oppbygging av en politistyrke i landet, i samarbeid med andre land.

Som formann for Sikkerhetsrådet i mars vil vi arbeide for økt internasjonal støtte til interimadministrasjonen, og en forlengelse av mandatet til den internasjonale sikkerhetsstyrken i Afghanistan, ISAF. Spørsmålet om å utvide ansvarsområdet for denne styrken vurderes, for derigjennom å imøtekomme gjentatte anmodninger fra afghansk side om økt internasjonal assistanse for å løse landets interne sikkerhetsproblemer. Men også her må i siste instans afghanerne ta ansvar for sin egen fremtid.

Det går ikke en dag uten at vi får meldinger om nye voldsepisoder i Midtøsten. Ser man utviklingen i et noe lengre tidsperspektiv, er det spesielt over de siste to år vi har vært vitne til en tragisk og voldelig opptrapping av konflikten – det være seg overdreven israelsk maktbruk og likvideringer, eller stadig nye palestinske terroranslag. Området er inne i en destruktiv voldsspiral som må brytes.

Vi sitter tilbake med et palestinsk samfunn på randen av sammenbrudd. Vi sitter tilbake med en frustrert og oppgitt sivilbefolkning som mer og mer lytter til ekstremistenes lettvinde og blodige løsninger. Vi sitter tilbake med en palestinsk president som sitter i husarrest og samtidig holdes ansvarlig for alt som måtte skje, slik som nye palestinske selvmordsaksjoner – dette til tross for at

man på israelsk side systematisk har satt stadig flere av Arafats egne politi- og sikkerhetsstyrker ut av spill.

Det israelske folk er hverken gitt fred eller sikkerhet. Vi ser en israelsk sivilbefolkning som rammes stadig hardere av nye terroranslag, samtidig som selv de mest ukuelige optimister på israelsk side nå er i ferd med å miste håpet om en fredelig løsning.

Det er ingen lett oppgave å peke på en vei ut av dette uføret. Ingen av partene synes å ha noen strategi for å få slutt på voldsbruken. Tiltroen til den annen part er på et lavmål – både blant politiske ledere og i befolkningen. Vold gjengjeldes systematisk med mer vold, selv om begge parter innerst inne vet at dette bare øker hatet og fiendskapen.

Terror kan ikke forsvares. President Arafat må gjøre det han kan for å stoppe terrorangrepene mot Israel. Samtidig må den palestinske befolkningen selv ta et oppgjør med de grupperinger som står for blindt hat og terror.

En viktig årsak til den fastlåse situasjonen er Israels okkupasjon og manglende vilje til reell politisk dialog. Etter at volden gikk ned etter Arafats tale 16. desember i fjor, burde Israel ha gitt en positiv respons. Fokusering på sikkerhet og lit til militære løsninger samt fravær av vilje til å snakke om de underliggende politiske problemene preger den israelske tilnærming.

Den offentlige ydmykelsen av president Arafat, den kollektive avstraffelsen av palestinerne og de omfattende israelske militære straffeaksjonene bidrar kun til en ytterligere forverring av situasjonen.

Vi vil fortsatt aktivt søke å bringe partene inn på et mer konstruktivt spor, i første rekke gjennom å fremme dialog og tillitskapende tiltak, påpeke manglende oppfyllelse av Oslo-avtalen, og ved å fastholde folkerettens forpliktelser.

Norge leder i dag den eneste internasjonale observatørstyrken i området – TIPH i Hebron. Vi er tilhengere av internasjonale observatører også i andre deler av de palestinske områdene. Men dette er ingen farbar vei uten at begge parter er villige til å akseptere en slik løsning. Det er en nødvendig forutsetning for at observatørene skal kunne utføre sitt oppdrag.

Vi vil også legge særlig vekt på å bidra til økt sosial og økonomisk stabilitet i de palestinske områdene gjennom vårt formannskap i giverlandsgruppen AHLC. Vi arbeider derfor med å sammenkalle et giverlandsmøte i Oslo som et konkret bidrag til å bedre situasjonen.

Det umiddelbare behovet er imidlertid å stanse volden og å bidra til å bygge opp det minimum av tillit som er nødvendig for at partene igjen skal kunne gjenoppta forhandlingene. Det er dette som er hovedessensen i den såkalte Mitchell-rapporten, som bl.a. tidligere utenriksminister Thorbjørn Jagland stod bak, og som partene og det internasjonale samfunnet slutter opp om.

Sist, men ikke minst er det viktig at USA nå legger et nytt og vedvarende press på begge parter. Det er imidlertid opp til partene selv å skape fred i Midtøsten. Vi kan ikke tvinge dem til å løse sine problemer på fredelig vis, hvis de selv har større tro på voldsbruk og konflikt. Men

vi må likevel ikke gi opp i våre anstrengelser for fred, og mot terror og vold.

K j e l l E n g e b r e t s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse blir lagt ut for debatt i et senere møte. – Det anses vedtatt.

S a k n r . 2

Innstilling fra utenrikskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Steinar Bastesen om å intensivere arbeidet overfor Storbritannia for å få stengt Sellafield-anlegget (Innst. S. nr. 80 (2001-2002), jf. Dokument nr. 8:7 (2001-2002))

Lars Rise (KrF) (ordfører for saken): Det er en samlet utenrikskomite som nå har gitt sin tilslutning til forslaget fra stortingsrepresentant Steinar Bastesen om å intensivere arbeidet overfor Storbritannia for å få stengt Sellafield-anlegget. Bakgrunnen for Dokument nr. 8-forslaget er at kystbefolkningen er svært bekymret over den økende mengden med radioaktiv forurensning langs norskekysten.

Den radioaktive forurensningen kommer imidlertid ikke bare fra Sellafield, men også i stor grad fra La Hague i Frankrike. Problemene med å få britene til å gjøre noe med Sellafield illustrerer bare hvor maktesløse vi er i internasjonalt miljøvernarbeid. Prinsippet om at «forurenser skal betale» ble for alvor satt på dagsordenen i Rioerklæringen i 1992 og har blitt implementert i nasjonale lovverk i store deler av verden. Det er i dag strenge straffebestemmelser knyttet til miljøkriminalitet når det er enkeltpersoner eller selskaper som forurenser ulovlig. Men for stater er det stort sett fritt fram, og forurensning over landegrenser får ingen rettslige eller økonomiske konsekvenser. Det må anses som helt uholdbart at det skal være nærmest lovlig for en stat å forurense en annen stat.

Dette er noe av kjernen i problemet, og det er derfor en samlet utenrikskomite som mener Norge må være en pådriver i arbeidet internasjonalt for å gjøre stater rettslig og økonomisk ansvarlig for skader som følge av forurensning over landegrenser, og vurdere om det er formålstjenlig å fremme en bindende konvensjon for miljø generelt. Målet må være at «forurenser skal betale» også når det gjelder en stat som er forurenser.

Jeg vil gjerne gi honnør til miljøvernministeren for den aktive rolle han har inntatt i forhold til Storbritannia. Men Norge har i mange år hatt nærmest en husmannsånd i forholdet til Storbritannia. Vi har eksempelvis i flere tiår akseptert at sur nedbør fra britisk industri forurenser og dreper fisk i elver og innsjøer over hele Sør-Norge, bare for å sikre profitten i disse selskapene. I energi- og miljøkomiteen har vi derfor hver eneste høst en drøfting mellom partiene av hvor stor bevilgningen til kalking skal være, og vanligvis har den havnet på omkring

110 mill. kr. Men regningen burde jo vært sendt den britiske regjering, som er ansvarlig for de nasjonale utslippsgrenser som fører til denne forurensningen, og som sikrer profitten for de britiske selskapene.

Det må nå være slutt på vår tålmodighet overfor Storbritannia og andre land som forurenser over landegrensene. Vi må ikke lenger akseptere at vi skal betale for andres forurensning. Det er forurenser som skal betale.

Det er kjent at det er utslipp fra de to reprosesseringsanleggene Thorp og B205 ved Sellafield som forårsaker de største radioaktive utslippene som forurenser norskekysten. Utslipp fra disse kan spores fra Irskesjøen, nordover langs kysten av Norge til Barentshavet så langt som til Svalbard.

Reprosessering er en måte å behandle brukt reaktorbrensel på. Prosessen innebærer at det brukte brenselet løses opp i syre, slik at en kan hente ut uran og plutonium fra avfallet. Dette kan benyttes i nytt brensel. British Nuclear Fuels Ltd. markedsfører reprosessering som en måte å resirkulere uran og plutonium på, ved å bruke det på nytt i såkalt Mixed Oxide Fuel, MOX. Når brenselet løses opp, frigis imidlertid også andre høyaktive radionuklider som har blitt dannet mens brenselet var i bruk i reaktoren. Dette er avfallsprodukter som f.eks. strontium-90, cesium-137 og technetium-99. Dette er stoffer man ikke har bruk for. De store mengdene med radioaktivitet som blir igjen etter reprosesseringen ved Sellafield, renses i all hovedsak ut i et eget renseanlegg på området. Utslipp fra lagerbassengene for brukt reaktorbrensel renses i et annet anlegg. Å rense ut all radioaktiviteten er imidlertid svært vanskelig og dyrt, og ingen av anleggene kan rense ut Tc-99. Disse isotopene slippes derfor urensset ut i Irskesjøen. Det finnes metoder for å ta vare på dette avfallet, men det er for dyrt ifølge britiske myndigheter.

Det har vært et massivt press fra Norge for å få stengt Sellafield. Miljøvernministeren og energi- og miljøkomiteen har talt med klar stemme, og de har hatt støtte fra et samlet storting.

Hvorfor reagerer vi så sterkt på disse utslippene? Statens strålevern har målt forhøyede verdier av det radioaktive stoffet Tc-99 langs kysten av Norge. Verdiene kan måles i hummer, krabbe og sjøgress og i ømfintlige organismer langs hele norskekysten, og forekomsten av Tc-99 har økt merkbart de siste årene.

Forskere har vært uenige om hvor stor trussel utslippene fra Sellafield er for fisk og sjømat langs norskekysten. Kjemiprofessor Per Hoff sier eksempelvis til Aftenposten den 19. desember 2001 at protestene mot Sellafield er «ren populisme», og han sammenlikner utslippene med å luften bikkja i naboens hage. «Frekt og unødvendig, men ikke farlig», hevder han. Det er sant at verdiene i Norge er foreløpig lave, men disse vil øke dersom utslippene får fortsette i årene fremover. Tc-99 har en halveringstid på 213 000 år, noe som innebærer at Tc-99 vil forbli i miljøet i all overskuelig fremtid. I et langsiktig perspektiv er det umulig å forutsi fullt ut hvilke konsekvenser det radioaktive stoffet vil ha i næringskjeden, og her må en legge inn en føre var-protest fra

norsk side. Statens strålevern anslår at utslipp fra Sellafield bruker omtrent 2,5 år på å nå kysten av Norge. Det er omtrent samme tid som utslippene bruker fra La Hague til norskekysten. Britene har gitt signaler om at de vil fortsette utslippene som nå fram til 2006. Dersom utslippene fortsetter å vokse, utgjør de en potensiell trussel for fremtiden. Det er nettopp denne fremtidige usikkerheten som ligger bak protestene mot Sellafield.

I tillegg til utslippene representerer transport av MOX til og fra Sellafield også en miljø- og sikkerhetsrisiko. Britene ønsker å frakte det radioaktive avfallet i skip som går i rute langs norskekysten og nordover til Murmansk. Det kan også være aktuelt med transport av atomavfall fra andre steder i Europa. Greenpeace har regnet ut at det vil være radioaktive strålingsdoser tilsvarende 30 Tsjernobyl-ulykker om bord på disse skipene. Statistisk sett vil en slik ulykke neppe skje, men risikoen for det er høyst til stede. Sannsynligheten for at noe uforutsett kan skje under atomtransporten, har kommet i nytt lys etter 11. september.

Et siste moment er at forurensningsfrykt også kan by på tapte markedsandeler for norsk fiskeeksport. Utslipp skaper uro i markedet for norsk fisk, og vi vet at bl.a. den japanske ambassaden har henvendt seg til norske myndigheter for å få mer informasjon.

Hvordan kan man best reagere på utslippene? Norske myndigheter og politikere har vært svært aktive i sine protester, men foreløpig ser man få konkrete resultater. Den irske regjering har trukket Storbritannia inn for den internasjonale havdomstolen i Hamburg, og anklaget dem for å ha brutt internasjonale bestemmelser om utlevering av informasjon som var nødvendig for analyser om nødvendigheten av å åpne fabrikkene. Miljøvernminister Brende gav full moralsk og politisk støtte til irenes initiativ. Domstolen avviste irenes krav om umiddelbar stans i planene om en utvidelse av atomgjenvinningsanlegget Sellafield, men domstolen slo fast at britene har plikt til å samarbeide med irene.

Det foreligger en internasjonal konvensjon mot slike utslipp, OSPAR-konvensjonen, og denne ligger bak Norges aktive arbeid for å redusere Sellafields utslipp. OSPAR-konvensjonen om rent hav forplikter britene til å bruke den beste teknologien som finnes til å rense utslippene. Den beste måten å stanse Tc-99-utslippene på er å gjøre det flytende Tc-99-avfallet om til fast form og lagre det. Det er ikke umulig å lagre det, bare et spørsmål om økonomiske prioriteringer. Og foreløpig har den britiske regjering ikke ønsket å prioritere dette økonomisk.

Det er derimot et problem at en pr. i dag mangler reelle sanksjonsmuligheter overfor stater som forurenser. Det finnes ingen bindende konvensjon for miljø en kan anvende som et rettslig grunnlag i søksmål mot stater som forurenser. Arbeidet med bindende internasjonale konvensjoner for miljø må igangsettes, og Norge bør være en pådriver i dette arbeidet. Slike bindende konvensjoner vil kunne gjøre det vanskeligere for internasjonale domstoler å avvise saker som reises mot stater som hevdes å være ansvarlige for økonomisk eller miljømessig skade som følge av forurensning over landegrenser.

Det er selvsagt gledelig at vi siden 1972 har fått flere hundre internasjonale konvensjoner om miljø. Det er imidlertid bare to-tre av disse som er rettslig bindende og knyttet til sanksjoner – Bern-konvensjonen, Konvensjonen om biologisk mangfold og Kyotoprotokollen, som når den trer i kraft, skal være bindende og inneholde sanksjoner. Like etter krigen fikk vi Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, og den ble også knyttet til Den europeiske menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg.

Det kan være aktuelt at en også får forsterket muligheten for adgang til internasjonale domstoler, f.eks. Den internasjonale domstol i Haag og miljøavdelingen der, at en der kan reise saker som dreier seg om forurensning over landegrenser. En mulighet kan være å utvide Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen til også å omfatte miljø, slik at en uttrykker at det er en menneskerett å leve i et rent miljø. Dermed vil en også kunne åpne for miljø saker ved den europeiske domstolen. Det er kanskje enda mer aktuelt å forsterke muligheten ved Den internasjonale domstol i Haag, men da er en avhengig av å få en bindende konvensjon hvor det er knyttet sanksjoner til det å forurense over landegrenser.

En samlet utenrikskomite ber nå den norske regjering om å intensivere arbeidet og være en pådriver for å få til en slik bindende konvensjon, i hvert fall vurdere mulighetene for å få til en slik bindende konvensjon for miljø.

Synnøve Konglevoll (A): I Stortinget er det ofte de sakene der vi er uenige, som skaper mest debatt og engasjement. Men i denne saka er det ei tverrpolitisk enighet og samtidig et sterk engasjement fra alle partiene. Vi i Arbeiderpartiet synes det er naturlig at den borgerlige regjeringa, med statsråd Børge Brende i spissen, så aktivt har fulgt opp arbeidet til bl.a. regjeringa Stoltenberg og tidligere miljøvernminister Siri Bjerke. De nordiske miljøvernministrene gikk sammen om et brev til den britiske miljøvernministeren Michael Meacher i august i fjor. Brevet viste til ministermøtet i OSPAR-kommisjonen i Portugal i 1998, der partene forpliktet seg til å forhindre radioaktiv forurensning av maritime områder.

I likhet med saksordføreren har Arbeiderpartiet et inderlig håp om at arbeidet vil føre med seg positive resultater.

Som et ledd i det norske arbeidet besøkte energi- og miljøkomiteen Sellafield i januar. Før vi kom dit, var vi først i Irland, der vi hadde møte med representanter for regjeringa og parlamentet, og deretter var vi i London, der vi bl.a. hadde møte med miljøvernminister Michael Meacher. Dette var møter som alle var både interessante og lærerike, og vi følte at vi hadde en god dialog med miljøvernministeren, sjøl om han ikke kunne love oss noen ting konkret. Vi opplevde det slik at man ønsket å bruke lang tid på dette fordi det er problematisk å lagre avfallet på land, og at det var et viktigere element enn akkurat det økonomiske. På det tidspunktet hadde han heller ikke fått en konkret søknad fra Sellafield-anlegget om lagring på land. Men i optimismens tegn konkluderte vi likevel med at det hadde vært et positivt møte.

Det jeg personlig kommer til å huske best, er besøket på sjølve anlegget. Det var et digert anlegg, med sterk vektlegging på sikkerhet, der vi ble kontrollert og målt i forhold til radioaktivitet på veg både inn og ut av ulike deler av anlegget. Vi fikk ikke lov til å ta handa opp til munnen, og vi fikk ikke lov til å tygge tyggegummi – alt som sikkerhet for å unngå at vi skulle bli utsatt for radioaktiv stråling. På dette anlegget er det 10 000 mennesker ansatt, og det er definitivt den dominerende arbeidsplassen i det distriktet som har færrest innbyggere i England. Vi fikk høre at omfanget av kreft var opp til 14 ganger høyere enn i resten av England. Likevel var man mest bekymra for om anlegget skulle stenges. Det er på slike besøk det blir tydelig at den energikrevende levemåten vi har lagt oss til, til dels har svært negative konsekvenser. Det gir grunn til ettertanke.

Årsaken til det norske engasjementet i denne saka er likevel at utslippa fra Sellafield også berører oss helt konkret. Spesielt har utslippa økt etter at britene i 1994 starta opp med behandlinga av gammelt Magnox-avfall, som fra midten av 1980-tallet var lagra i tanker. Problemet med denne rensesprosessen er at den ikke fjerner technetium-99. Det høyeste utslippet fant sted i 1995 og var hele 40 ganger høyere enn i 1993. Utslippa har ført til ei betydelig økning i konsentrasjonen av technetium-99 langs norskekysten helt opp til Svalbard. Med ei nedbrytningstid på 213 000 år betyr det i praksis at utslippa har kommet for å bli, og for hvert år blir det altså litt mer.

La meg understreke at pr. i dag utgjør ikke radioaktivt avfall noe helseproblem i forhold til norsk fisk. Norsk fisk kan med god samvittighet markedsføres som rein fisk. Men vi veit f.eks. at miljøet i Barentshavet er svært sårbart, og vi veit at vi ennå veit lite om langtidseffektene av utslipp.

Under energi- og miljøkomiteens besøk i Sellafield opplevde vi å bli møtt med forståelse og vilje til å ta tak i problemet. Utfordringa er at det haster. For som sagt skjedde det ei markant økning i 1994 da man begynte å behandle gammelt avfall som var lagret fra 1980-tallet, som inntil da hadde ligget i store tanker. Etter planen vil det meste av dette avfallet være ferdigbehandla, og dermed det meste av technetiumet fra det gamle avfallet sluppet ut, innen 2006. Derfor haster det som sagt, og da kan det være greit for Regjeringa å vite at den har støtte i Stortinget. Derfor gir Stortinget for det første ei klar støtte til at Regjeringa fortsetter det mangeårige arbeidet fra norsk side for å stanse radioaktive utslipp fra Sellafield. I tillegg til det tar komiteen, som saksordføreren var inne på, til orde for at Norge må være en pådriver internasjonalt for å gjøre stater rettslig og økonomisk ansvarlig for skader som følger av forurensning over landegrensar, og vurdere om det bør fremmes en internasjonal bindende konvensjon om miljø generelt, slik at prinsippet om at forurenser betaler, også gjøres gjeldende for stater.

Christopher Stensaker (FrP): Storbritannia etablerte kjernefysiske anlegg i Sellafield allerede på 1940-tallet. Den gang het anlegget Windscale, og fra 1952 ble det

produsert plutonium til atomvåpen med utslipp av radioaktivitet til atmosfæren og Irskesjøen. Verdens første kommersielle kjernekraftverk ble etablert der i 1956.

Den radioaktive forurensningen langs norskekysten er mangedoblet siden midten av 1990-tallet. Dette skyldes bl.a. utslippene av radioaktivt materiale fra Sellafield-anlegget til Irskesjøen.

I Storbritannia er det ventet å bli vedtatt at utslippene skal øke enda mer i de nærmeste årene. Utslippene representerer ifølge en rekke forskere en svært alvorlig miljøtrussel. En rekke norske politikere har deltatt i protestene. Protestene har vært gjennomført både gjennom direkte kontakt og via diverse resolusjoner i Nordisk Råd og Nordsjøsamarbeidet.

Under et miljøvernministermøte i København ble det klart at de nordiske landene vil oppleve et slikt vedtak som skuffende og provoserende. De nordiske ministrenes løsning er enten en reduksjon av utslippenes grenser så fort som mulig, eller lagring av avfallet mens man venter på at den best mulige renseteknikken kan tas i bruk. Det er ingen umulighet for Storbritannia å lagre og rense avfallet fremfor å sende det til havs.

Så langt har radioaktive stoffer, spesielt isotopen technetium-99, fra Sellafield blitt transportert med havstrømmene. Tc-99 er påvist i tang, tare, skalldyr og fisk. Stoffets halveringstid på 213 000 år tilsier at stoffet vil forbli i miljøet i den tiden vi ser foran oss.

Det britiske forurensningstilsynet godtar en utslippsgrense på 90 000 becquerel pr. år, mens Norge og de andre nordiske land ønsker å senke den ned til 10 000 becquerel. Det er vitenskapsmenn som ikke synes Tc-99-forurensning er noe alvorlig miljøproblem. Ettersom stoffet er vannløselig, vil det etter kort tid skilles ut av f.eks. menneskekroppen. Statens strålevern har også påpekt at mengdene av Tc-99 foreløpig er så små at de ikke utgjør noen helsefare for mennesker. Man må gjerne hevde at det er en dråpe i havet og ufarlig det som slippes ut, men som kjent kan mange dråper små fort bli til en stor å. Et annet problem er at forurensning av våre havområder kan være den dråpen som får begeret til å flyte over for dem som skal kjøpe våre sjømatprodukter.

Sellafield har i mange år sluppet ut betydelige mengder Tc-99 ved siden av andre radioaktive stoffer. Ved å fortsette utslippene på samme nivå øker forurensningen av naturen. En økning av utslippene fra anlegget, slik det er planlagt, vil føre til betydelig større forurensning av miljøet. Norge ønsker å unngå dette, ikke minst fordi vi er så avhengig av at vår fisk, våre skalldyr og andre havprodukter er så rene som overhodet mulig, dette av både helsemessige og økonomiske grunner. Dersom en økning av utslippene vedtas i Storbritannia, gjelder det ikke bare Tc-99, men også de utslipp som oppstår som en følge av at det kan bli gitt klarsignal for produksjon av atombrenselet MOX.

Fiskerinæringen mener vi ikke har råd til å la våre ressurser i havet bli skadelidende. Det må heller ikke stilles spørsmål ved renheten av våre sjømatprodukter. De mener at bare et rykte om utslipp eller annen negativ påvirkning kan påføre næringen store tap.

Miljøstiftelsen Bellona tar til orde for at Norge skal bryte alt samarbeid med Storbritannia innen atomforskning. Det er en lite konstruktiv holdning. Boikott og brudd i kontakter er en lite produktiv vei å gå dersom man ønsker å oppnå resultater.

I denne debatten er det viktig å legge merke til at det opereres med ulike måleenheter og måleverdier. Dette skaper usikkerhet og tvil rundt de ulike resultater som fremlegges i ulike påstander.

I en artikkel av Per Hoff, professor ved Kjemisk institutt Universitetet i Oslo, fremmer han en påstand om at forurensningen fra Sellafield er ufarlig. Han viser til målinger i hummer fra Sunnhordland, og beskriver denne mengden forurensning som ufarlig. I denne artikkelen opererer han med en stråledose fra Tc-99 på 42 becquerel pr. kg utørket kjøtt. Denne dosen er ifølge ham helt ufarlig. Dette er da de verdier av stråling i hummer han benytter som argumentasjon for å ufarliggjøre utslippene fra Sellafield.

Det interessante i denne sammenheng er at de verdier som ligger til grunn for bl.a. Børge Brendes argumentasjon, er en helt annen. De verdier som er regnet ut fra måling i hummer ved Fredrikstad, er 50 pst. over EUs tiltaksgrense for sjømat, som er på 1 250 becquerel pr. kg. Det vil si at strålingen fra Tc-99 er over 1 925 becquerel pr. kg. Det er da en åpenbar brist i sammenligningene. Det er en stor forskjell på 42 becquerel og 1 925 becquerel i utørket kjøtt i hummer.

Ut fra de ulike synspunktene og den samfunns- og miljøutvikling vi har i dag, synes det å være fornuftig både politisk, helsemessig og miljømessig å stille seg kritisk til allerede eksisterende og fremtidige utslipp fra Sellafield. Fremskrittspartiet mener det derfor vil være best å stanse utslippene nå, inntil man finner en bedre måte å kvitte seg med avfallet på. Det er tross alt matfatet vårt det dreier seg om.

Bjørn Jacobsen (SV): To vurderingar har lege bak SVs standpunkt i denne saka: Skal vi gje nytt krut til dei gamle konvensjonane? Eller skal vi bidra til at Regjeringa kan jobbe meir generelt med miljøet og med ein ny konvensjon, som vi forhåpentlegvis kan rekne med då har meir krut i seg?

For så vidt hadde vi i førstninga nokre ankepunkt – i utgangspunktet. Vi har Klimakonvensjonen, vi har konvensjonar om vern og berekraftig bruk av biologisk mangfald, vi har ozon-avtalen m.m. I alle desse konvensjonane er det innarbeidd straffemekanismer. Regjeringa må samtidig som ho no startar arbeidet med ein bindande konvensjon om miljøet generelt, også arbeide vidare med å gjere dei allereie eksisterande avtaleverka som ikkje forpliktar, meir forpliktande – som f.eks. OSPAR-avtalen, som skulle kunne ha hjulpet mot Sellafield-utsleppa dersom det låg sanksjonsmoglegheiter i han.

Etter SVs syn har Stortinget no gjeve Regjeringa eit godt grunnlag for å jobbe på brei front mot miljøkriminalitet. Vi håper at statsråden, som er til stades her, merker seg at han altså har fått nærmast frie fullmakter frå Stortinget til å jobbe på brei front mot miljøkriminalitet.

Eg vil be statsråden kommentere i innlegget sitt om det norske lovverket er budd til ein internasjonal konvensjon. Vi har ein del andre konvensjonar som Noreg har ratifisert, men saumfer vi dei, ser vi at det norske lovverket ikkje er oppe og går. Så eg vil be statsråden om å sjekke det.

Eg vil òg be om ein liten kommentar til den informasjonen som er komen fram i Verdens Gang, om norske oljefondinvesteringar i moglege leverandørar av atomavfall til Sellafield.

Trine Skei Grande (V): Havet er vårt felles matfat. Denne saken viser hvor viktig det er å ha internasjonale avtaler og internasjonale sanksjoner, og jeg er svært glad for at Regjeringa nå har valgt å fokusere på havmiljøet i en rekke saker.

Venstre har et årelangt engasjement i kampen mot radioaktivitet og annet utslipp. Blant annet gjennomførte vi for flere tiår siden kampen mot Dounreay-anlegget, og vi har også gått i spissen for Nord-Norge-aksjonen mot atomtrusselen fra Kola-halvøya – for bare å nevne noe. Vårt engasjement ble videreført av sentrumsregjeringas miljøvernminister Guro Fjellanger, dels sammen med hennes nordiske kolleger. I den påfølgende arbeiderparti-regjeringa var ikke engasjementet påtagelig stort – det var snakk om bare ett brev som ble sendt, og først da Venstre tok initiativ til en aktiv kampanje, bl.a. til underskriftsaksjonen i fjor sommer. Sammen med daværende parlamentarisk leder Gunnar Kvassheim besøkte vi Sellafield-anlegget. Interessen for saken blant de andre partiene og blant mediene var ikke påfallende stor i starten, men den økte betraktelig etter hvert som vi satte i gang underskriftskampanjen vår i august. Medieomtalen ble mangedoblet. Oppmerksomheten holdt seg utover høsten, og for Venstre var det viktig å få intensivert innsatsen og få det inn som en egen programpost i Sem-erklæringa. Og slik ble det.

Saken er blitt fulgt opp på en forbilledlig måte av miljøvernminister Brende. Men det er viktig framover å holde trykket på saken, og det regner jeg med vil bli gjort bl.a. ved at den blir tema på Nordsjøkonferansen i mars.

Venstre er meget godt fornøyd med den offensive holdninga Regjeringa har vist i saken. Det er positivt at Kystpartiet viser engasjement, selv om forslaget virker noe overflødig. Norges Fiskarlag har også vært svært aktiv i saken – sammen med mange kommunestyre og andre langs kysten av Norge. Det er åpenbart at underskriftskampanjer og andre aktiviteter har blitt lagt merke til og stresser de britiske myndighetene.

Det er helt avgjørende for liv og næring langs kysten vår at forurensingskilder fjernes, og at det ikke skapes usikkerhet om kvaliteten på fisk og andre naturressurser i havet. Det er dårlig naboskap å forurense naboens matfat, og vi forventer at britene stanser utslippene ved å sørge for rensing.

Venstre har fått gjennomslag nasjonalt for en av våre viktigste valgkampsaker, og det er vi kjempeglad for. Det er nødvendig med et samlet og sterkt nasjonalt og internasjonalt press, slik at problemene kan løses. Forsikti-

ge diplomatiske øvelser er ikke tilstrekkelig i en sak som dette. Det har dessverre vist seg.

Statsråd Børge Brende: La meg først slå fast at det finnes over 100 internasjonale, bindende avtaler på miljøområdet. Utfordringen er å få internasjonal enighet om tiltak som er strenge nok, som er miljømessig effektive nok, og som har tilfredsstillende mekanismer for – ikke minst – å sikre etterlevelse. Miljøkonvensjonene er et resultat av kompromisser mellom mange stater, og resultatet er ikke alltid sammenfallende med det Norge ideelt sett kunne ønske.

Samarbeidsregjeringen har så å si fra første dag lagt press på den britiske regjeringen for å få den til å omgjøre miljødirektoratets beslutning om å fortsette de radioaktive utslippene av technetium-99 helt frem til 2006. Dette var også et viktig poeng i Sem-erklæringen – noe representanten Skei Grande var inne på – og som var en oppfølging av et av regjeringspartienes, nemlig Venstres, sterke engasjement under valgkampen i forhold til technetium-99-utslippene.

Det har vært min oppgave å følge opp dette engasjementet, og siden oktober 2001, da saken ble tatt opp på ministernivå i tilknytning til EUs miljøvernministermøte i Luxembourg på norsk initiativ, har vi fulgt opp saken bilateralt, bl.a. under mitt besøk i desember i fjor hos de ansvarlige ministrene i Storbritannia, Margaret Beckett og Michael Meacher. Jeg hadde da også anledning til å besøke selve anlegget, og jeg tror ikke den britiske regjeringen er i tvil om hva Norge og de øvrige nordiske landene mener. Saken bringes for øvrig opp ved alle egnede anledninger i Regjeringens politiske kontakter med Storbritannia, og som tidligere nevnt, har også Utenriksdepartementet nå en gjennomgang av de rettslige aspektene ved technetium-99-utslippene.

Selv om britene hevder at technetiumutslippene er ufarlige, viser det seg at britiske myndigheter langt fra har noe ensartet syn på dette. Under mitt besøk i Sellafield kom det frem at britiske myndigheter anser det som for risikabelt å sluttlagre technetium-99 på eget territorium, fordi noe av technetiuminnholdet da kan lekke ut fra deponiet en gang i fremtiden. Britiske myndigheter ser det derfor som uaktuelt å lagre det technetiumholdige avfallet man da vil få. Samtidig mener britiske myndigheter at det er akseptabelt å sende hele beholdningen av technetium ut i havet. I et brev til den britiske miljøvernministeren har jeg pekt på dette paradokset og bedt om at testingen av rensemetoder for technetium opptas, og at man midlertidig lagrer dette på Sellafield istedenfor å slippe det rett ut i havet. Vi vet at technetium-99 har en halveringstid på 213 000 år.

De tallene som man opererer med nå i forhold til tilstanden i Norskehavet og ved kysten, er litt forvirrende. Men det er iallfall dokumentert gjennom prøver at tang og tare har et becquerelinnhold på opptil 600. EUs tiltaksgrense i forbindelse med en atomulykke er 1 250 becquerel. EUs tiltaksgrense i forbindelse barnemat er 400 becquerel. Det mine tilsynsmyndigheter ikke kan utelukke, er at hvis technetium-99-utslippene fortsetter

fra Storbritannia i årene fremover, så vil man kunne få et technetiuminnhold bl.a. i tang og tare som kommer opp i EUs tiltaksgrense. Vi skal også være klar over at tang og tare er en viktig eksportnæring for Norge.

Jeg har forhåpninger om at det sterke norske engasjementet har gjort inntrykk på britiske myndigheter, og håper saken vil finne en teknisk og politisk akseptabel løsning. Sellafield-saken er ellers en god illustrasjon på det temaet vi også behandler her i dag: behovet for å styrke det internasjonale regimet på miljøområdet.

Styrking av ordningene for etterlevelse av miljøkonvensjoner vil være et høyt prioritert tema for Regjeringen i forbindelse med Rio+10-møtet i Johannesburg til høsten.

I tillegg vil vi ta initiativ til en gjennomgang av status for ordningene for etterlevelse av miljøkonvensjoner og en identifisering av behovene for forbedringer. Det vil være et nødvendig grunnlag for å skape vilje til å gå videre med konkrete forhandlinger.

I forhold til det andre temaet, miljøskadelige aktiviteter i ett land som har direkte virkninger for andre land, pågår det for tiden flere initiativ for å ansvarliggjøre den stat som forurenser. Dette feltet har i liten grad vært regulert i konvensjoner. Det betyr at rettsreglene på området er usikre, noe som igjen betyr at det kan være vanskelig å nå frem gjennom å reise internasjonale søksmål.

Norge vil i tiden fremover være en pådriver, ikke minst i FN, for å få en ferdigstillelse av bl.a. de to konvensjonene om statenes ansvar for folkerettsbrudd og om statenes ansvar for å forebygge miljøskader.

Når det gjelder landenes ansvar for aktiviteter som i utgangspunktet er lovlige, men som har miljøskadelige konsekvenser, vil Regjeringen undersøke muligheten for å få dette på dagsordenen i andre fora enn Folkerettskommisjonen. Ettersom mange av de miljøproblemene vi sliter med i Norge, har nær tilknytning til Øst-Europa, er det viktig at vi velger et forum der disse landene deltar.

Situasjonen på miljøområdet i dag er et fragmentert regelverk og mange ulike organisasjoner. Det vil være en stor utfordring å etablere en ny miljødomstol, men etter mitt syn er behovet absolutt til stede. Dette spørsmålet vil jeg derfor drøfte med kolleger i andre land. I første omgang vil det imidlertid være en målsetting å gjøre de domstoler vi allerede har, mer effektive og attraktive. Mer oppmerksomhet om eksistensen av Haagdomstolens miljøkammer og kunnskap om fordelene ved å anvende det, bør derfor fremmes. Regjeringen vil også vurdere om det kan være aktuelt å ta initiativ for å få til en mer effektiv og mindre ressurskrevende saksbehandling av miljø saker under Haagdomstolens miljøkammer.

Domstolenes kompetanse bestemmes i stor grad av miljøkonvensjonene. Regjeringen vil ta initiativ til en gjennomgang av miljøkonvensjonene med sikte på å etablere regler og rutiner som øker sannsynligheten for at landene aksepterer internasjonale domstoler. Regjeringen har også intensivert arbeidet med å ratifisere protokoller som da er bindende for Norges del, og derigjennom også tilpasset det norske regelverk. Vi vil også være en pådriver for å få slike ordninger som jeg nevnte i sted,

inn i nye konvensjoner. Vi vil ta initiativ til at det utarbeides forslag til standardformuleringer for miljøkonvensjoner som vil styrke både Haagdomstolens og voldgiftsdomstolers rolle under konvensjonene.

I tillegg til konkrete saksanlegg kan Haagdomstolen behandle saker fremlagt av FN-organer i såkalte rådgivende uttalelser, noe som eksempelvis ble gjort i forhold til bruk av atomvåpen. Forutsetningen er at man får vedtak i et aktuelt FN-organ, f.eks. generalforsamlingen, om å bringe saken inn for domstolen. Regjeringen vil vurdere om det kan være aktuelt å ta initiativ til å reise slike saker også på miljøområdet.

La meg til slutt nevne at EU har kommet langt i arbeidet med et direktiv om ansvar på miljøområdet. Direktivforslaget bygger på prinsippet om at forurenser skal betale, og tar sikte på å etablere et regelverk som skal forebygge og reparere miljøskader. Den største betydningen for Norge vil ligge i at direktivet etablerer minstekrav til landene, slik at de må sørge for effektiv domstolsprøving i saker om ansvar for miljøskadelig aktivitet. Fra norsk side vil vi også søke å bidra aktivt til at EU-direktivet skal bli et effektivt virkemiddel i miljøarbeidet. Det kan også få virkninger for miljøproblemer som vi diskuterer her i dag, og som er under løpende diskusjon i Norge. Jeg vil i samtale med EUs miljøkommisær, Margot Wallström, torsdag ta opp dette og varsle full norsk støtte til direktivet. Det blir da også trolig EØS-relevant.

Lars Rise (KrF): Først vil jeg si meg glad for det som miljøvernministeren sa her. Jeg synes det er gledelig at han nå signaliserer en langt mer aktiv rolle når det gjelder å se på hvilket rettsgrunnlag som finnes internasjonalt, for å reise saker for domstoler, og også at han åpner for å vurdere en ny miljødomstol.

Det er klart at etter andre verdenskrig var den store utfordringen menneskeretter. Vi fikk først Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen og deretter den internasjonale menneskerettighetskonvensjonen, og i Europa er den knyttet til en domstol. Kanskje vi kunne få til noe lignende på miljøområdet, at vi først får til et europeisk regime knyttet til en domstol, som etter hvert kan utvides til å gjelde internasjonalt. Jeg tror det er en god vei å gå også å styrke Haagdomstolen, men problemet er jo muligheten som ligger i konvensjonene, og etterlevelse av miljøkonvensjonene. Det er vanskelig å reise søksmål i dag, fordi man ikke har noen internasjonal enighet om hvordan dette skal gjøres. Jeg er veldig glad for at miljøvernministeren nå signaliserer at Norge vil være en pådriver i arbeidet internasjonalt.

Når representanten Konglevoll sier at hun også er glad for at man nå fortsetter et mangeårig arbeid, så er det en glede som hele komiteen deler. Grunnen til at det har vært et mangeårig arbeid, er at man stort sett har operert med høflige henstillinger, og problemet er at man ikke har hatt noen makt å sette bak kravene. Vi ville jo i Norge aldri akseptert at miljøkriminalitet behandles på den samme måten, at vi bare kommer med høflige henstillinger til selskapene om å være så snill å slutte med å

forurense. Det er det vi gjør internasjonalt, fordi vi ikke har rettsregler som innebærer sanksjoner.

Jeg har lyst til å spørre miljøvernministeren til slutt: Hva med å sette i gang et arbeid for å informere også den britiske befolkning? Jeg tror det mangler litt press på britiske parlamentsmedlemmer og den britiske regjering fra deres egen befolkning. Og hva med en kampanje i britiske aviser, i TV og i radio, som viser den britiske befolkning hvilke skadevirkninger denne forurensningen over landegrensene har? Da tenker jeg både på den radioaktive forurensningen, den sure nedbøren, som skader norske elver og innsjøer, og hvordan den britiske befolkning bør legge press på sine egne myndigheter for å stanse forurensningen over landegrenser.

Ingvild Vaggen Malvik (SV): En av de tingene som har kjennetegnet Sellafield-saken, er at det har vært vanskelig å få ut informasjon om hva som egentlig har foregått.

I forkant av energi- og miljøkomiteens besøk på Sellafield-anlegget kunne vi i Sunnmørsposten lese at det var sendt et brev fra BNFL om tillatelse til forsøk med lagring av avfallet på land – «on the site», som det heter. Komiteen stilte det samme spørsmålet gjentatte ganger da vi var i Storbritannia, om dette brevet eksisterte. Til slutt kom det fram at brevet om tillatelse til å sette i gang et forsøk med lagring på land som skulle startes fra høsten av, var planlagt sendt, men det var ennå ikke skrevet og ennå ikke sendt til britiske myndigheter.

Mitt spørsmål til statsråden er: Er det brevet sendt pr. i dag? Vet norske myndigheter noe om det? Hva vil eventuelt statsråden gjøre for å følge opp dette spørsmålet om lagring på land? Etter det jeg har fått informasjon om, er brevet fortsatt ikke sendt fra BNFL til britiske myndigheter.

Hallgeir H. Langeland (SV): Lat meg nok ein gong gjere honnør til miljøvernministeren for hans positive engasjement også i denne saka. Lat meg òg ønskja at det blir mange fleire – me er klare frå SV si side.

Men eg har nokre utfordringar som det er litt komplisert å svara på. I alle fall har det vore det for tidlegare regjeringar og for miljøvernministeren. Det eine går på Halden-reaktoren, som SV jo ønskjer å leggja ned, men som etter alt å dømme har ein link i form av at ein nyttar seg av dei tenestene som ein har på Sellafield. Eg lurar på om miljøvernministeren kan ta ein siste runde og gjera greie for kor den saka nå står, om det er noko nytt i forhold til verksemda i Halden, eventuelt om ein er klar til å støtta SV sitt krav om nedlegging.

Gjennom pressa har det kome fram at me gjennom oljefondet faktisk investerer pengar i atomkraftindustrien. Me puttar altså pengar inn i ei verksemd som me ønskjer å tena mest mogleg pengar på. Denne verksemda fører igjen til at aktiviteten på Sellafield ikkje blir redusert i forhold til technetium bl.a. Faktisk medverkar då altså Noreg gjennom oljefondet og gjennom desse investeringsringane til å halda oppe atomkraftindustrien og ønskjer faktisk at den skal veksa og bli sterkare.

Mitt siste spørsmål til miljøvernministeren: Når ein ser at dette er komplisert når ein framfor alt skal tenkja miljø, er det då forsvarleg å halda fram og investera i atomkraftindustrien med det norske oljefondet? Er det riktig ut frå miljøvernministerens vurdering?

Statsråd Børge Brende: Etter en rekke spørsmål valgte jeg å be om ordet igjen, ikke for å trekke ut møtet, men for å prøve å svare på de spørsmål som er reist.

Først til representanten Rise om det arbeid som vi legger opp til for å informere den britiske befolkningen: Jeg kan bare understreke at det engasjementet som norske myndigheter og ikke minst Stortinget også har hatt i forhold til Sellafield, virkelig har blitt markert, og man har merket det i Storbritannia. Man har fått presseklipp etter energi- og miljøkomiteens besøk. Man var i de aller fleste britiske medier, også på fjernsyn. Det samme har jeg blitt fortalt var resultatet av det besøket jeg hadde, så jeg tror faktisk på tradisjonelle politiske markeringer og på samtaler med britiske myndigheter. Det er også en gryende forståelse i Storbritannia, har jeg inntrykk av, av at det ikke er en spesielt god løsning å kjøre radioaktivt avfall som kan lagres og renses, ut i havet.

Så var det representanten Vaggen Malvik, som tok opp spørsmålet om hvorvidt BNFL, eieren av Sellafield-anlegget, nå formelt har sendt en søknad til det britiske Environmental Agency og andre relevante britiske organer i forhold til å ta opp den ideen og søknaden man hadde for tre–fire år siden om lagring på Sellafield. Meg bekjent er ikke dette brevet sendt ennå, men det holder vi oss løpende orientert om. I forrige uke sendte jeg et brev til den britiske miljøvernministeren, Michael Meacher, som jeg også hadde samtaler med om Sellafield på et internasjonalt miljøvernministermøte som ble holdt i Cartagena i forrige uke, hvor jeg minnet om at BNFL for tre–fire år siden søkte om å få lagre avfallet på Sellafield, men at britiske myndigheter sa nei til dette ut fra at det var for store potensielle miljøkonsekvenser. De mener altså at det er for store potensielle miljøkonsekvenser ved å lagre avfallet på land, men å kjøre det ugjenkallelig ut i havet – med en nedbrytningstid på 213 000 år – hevder enkelte ikke er miljøskadelig overhodet. Forstå det den som kan! I brevet til Michael Meacher minner jeg om at norske myndigheter ønsker at man nå skal gå inn for en midlertidig lagring på land inntil man velger å rense technetium-99, som er fullt mulig, og som bare er et økonomisk spørsmål. Dette er også for å legge ytterligere press på britiske miljømyndigheter i forhold til en eventuell søknad fra BNFL.

Så tok representanten Langeland opp tre ulike spørsmål knyttet til kjernekraft mer generelt. Nå vil jeg gjerne understreke at det norske myndigheter har gjort, er først og fremst å ta opp med britiske myndigheter den helt uakseptable praksis det er å bruke havet som søppelplass for radioaktivt avfall. Vi har ikke startet noen generell kampanje mot kjernekraft internasjonalt. Tross alt har jeg også fått med meg Sverige og Finland i kampen mot technetium-99 – land som begge er kjernekraftnasjoner, men hvor man i Finland trolig nå har gått til det skritt å

bestemme at man skal opprette et nytt kjernekraftverk. Dette må vi da skille, men generelt er holdningen fra norske myndigheters side helt klar. Vi har valgt å ikke ha kjernekraft i Norge. Vi er også generelt meget skeptisk til det reprosesseringsanlegget som Storbritannia har i Sellafield, som ikke er en nødvendig håndtering av radioaktivt avfall. Meg bekjent er det bare 5–10 pst. av landene som velger å sende sitt radioaktive avfall til reprosessering. Sverige og Finland gjør ikke det – et lite unntak for noe spesielt avfall i Sverige. Dessverre åpnet den britiske regjeringen i oktober for at det også skal etableres et MOX-anlegg. MOX-anlegget er ikke først og fremst betenkelig i forhold til utslippene, men det er en stor risiko knyttet til det, ikke minst ved transport av radioaktivt avfall til Sellafield-anlegget. Grunnen til at vi først og fremst har konsentrert oss om technetiumutslippene det siste halvåret, er at den britiske regjeringen da må ta stilling til anbefalinger fra Environmental Agency som går ut på at man kan fortsette å slippe ut technetium-99 i sjøen frem til 2006. Dette har vi en reell påvirkningsmulighet i forhold til. Men jeg må dessverre si at det er et litt lengre lerret å bleke å få Storbritannia til å slutte med reprosessering enn det er å få Storbritannia til ikke å åpne for dette MOX-anlegget. Mitt engasjement er også sterkt i den forbindelse, men det må utporsjoneres noe. Det tror jeg er klokest for sakens del også.

Så til Halden-reaktoren: Noen av de forskningsprogrammene som Halden-reaktoren bedriver, er knyttet til ikke-kommersiell virksomhet, men til forskning på MOX-brensel. MOX er aktuelt i forbindelse med avvikling av kjernefysiske våpen. Det er også aktuelt i forbindelse med prosesser som i Sellafield.

På grunn av at spørsmålet er reist i forbindelse med det norske engasjementet i forhold til MOX-fabrikken og ikke i forhold til technetium, bad jeg i januar Norsk Utenrikspolitisk Institutt om å foreta en gjennomgang av denne MOX-forskningen i Halden. Denne rapporten vil jeg trolig få i løpet av mars, og den vil ikke minst gå gjennom de aspektene som representanten Langeland pekte på. Trolig vil Regjeringen i løpet av våren ta stilling til Halden-reaktoren. Men det spørsmålet som jeg har tatt opp, gjelder den lille biten i Halden som er knyttet til MOX-forskningen. Jeg vil komme tilbake til Stortinget med dette.

Så var det spørsmålet om Petroleumsfondet. Dette svarte finansministeren på i spørretimen i forrige uke. Som sagt, har vi ikke startet noen kampanje mot kjernekraft internasjonalt, selv om jeg er veldig glad for at vi i Norge har valgt å ikke ha kjernekraft. Det er det veldig mange gode grunner til ikke å ha. Men når det gjelder det regelverk som Petroleumsfondet har å forholde seg til, er det slik at man har en uttrekksmekanisme. Den uttrekksmekanismen er utformet slik at man kan trekke seg ut av prosjekter som er i strid med folkeretten, knyttet til våpen. Stortinget står selvsagt til enhver tid fritt med hensyn til å gå inn og endre regelverket for Petroleumsfondet. Men det finansministeren sa, var at han ikke har noen planer om å innarbeide en klausul i det regelverket mot å investere i kjernekraftverk. Så får man jo da vurde-

re om dette er gode og fornuftige investeringer sett fra Petroleumsfondets side. Men det er også – bare for å legge til det – en arbeidsgruppe som nå gjennomgår muligheten for å ha en menneskerettighetsdimensjon knyttet til Petroleumsfondets investeringer, og denne arbeidsgruppen vil fremlegge sitt arbeid i løpet av våren. Som jeg nevnte, vil Stortinget også kunne jobbe videre med andre føringer i forhold til investeringer.

Jeg har egentlig ikke noe mer å si om dette nå – utover det som også finansministeren sa i forrige uke.

E i r i n F a l d e t hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se nedenfor)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Vi går da til votering. I sak nr. 1 foreligger ikke noe voteringsgrunnlag.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:7 (2001-2002) – forslag fra stortingsrepresentant Steinar Bastesen om å intensivere arbeidet overfor Storbritannia for å få stengt Sellafeld- anlegget – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 3

Referat

1. (169) Samtykke til godkjenning av avgjerd i EØS-komiteen nr. 123/2001 om innlemming av europaparlaments- og rådsdirektiv 98/30/EF om felles regler for det indre marked for naturgass (gassmarknadsdirektivet) i vedlegg IV til EØS-avtala (Energi) (St.prp. nr. 42 (2001-2002))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenrikskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
2. (170) Samtykke til godkjenning av avgjerd i EØS-komiteen nr. 139/2001 av 9. november 2001 om innlemming av europaparlaments- og rådsdirektiv (EF)

1980/2000 om ei revidert fellesskapsordning for tildeling av miljømerke i EØS-avtala (St.prp. nr. 43 (2001-2002))

Enst.: Sendes familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenrikskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.

3. (171) Forslag fra stortingsrepresentantene Kenneth Svendsen og Per Erik Monsen om å forlenge dispensasjonen fra forhøyelse av vektgrensen fra 5000 kg til 6000 kg for kombinerte lastebiler fra 1. mars til 1. juli 2002 (Dokument nr. 8:64 (2001-2002))
4. (172) Forslag fra stortingsrepresentantene Sylvia Brustad, Tore Nordtun, Svein Roald Hansen og Asmund Kristoffersen om endringer i sluttbehandlingsavgiften for avfall som brukes til energigjenvinning (Dokument nr. 8:68 (2001-2002))
Enst.: Nr. 3 og 4 sendes finanskomiteen.
5. (173) Forslag fra stortingsrepresentantene Sigvald Oppebøen Hansen og Britt Hildeng om gjennomgang av dei nye reglane i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd. Ytingar under medisinsk rehabilitering og under attføring. (Dokument nr. 8:62 (2001-2002))
6. (174) Forslag fra stortingsrepresentantene Sigbjørn Molvik, Olav Gunnar Ballo og Karin Andersen om endringer i reglene for rehabiliterings- og attføringspenger (Dokument nr. 8:67 (2001-2002))
7. (175) Forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen om at norske kommuner ikke skal pålegges å motta asylsøkere (Dokument nr. 8:70 (2001-2002))
Enst.: Nr. 5 – 7 sendes kommunalkomiteen.
8. (176) Forslag fra stortingsrepresentant Karl-Anton Swensen om tiltak for å gjøre det lettere å drive fangst på kystsel og å øke fangstkvoten på kystsel i de områdene der kystselen utgjør en trussel mot det økologiske mangfoldet og den økologiske balansen i naturen (Dokument nr. 8:65 (2001-2002))
Enst.: Sendes næringskomiteen
9. (177) Forslag fra stortingsrepresentant Britt Hildeng om endring av forskrifter til lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd § 10-7 h) om stønadsformer til motorkjøretøy eller annet transportmiddel (Dokument nr. 8:63 (2001-2002))
10. (178) Forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm, Harald T. Nesvik og Lodve Solholm om at det skal fremmes nødvendige lovendringer slik at vin og sterkøl kan selges i dagligvareforretninger og i spesialforretninger (Dokument nr. 8:66 (2001-2002))
Enst.: Nr. 9 og 10 sendes sosialkomiteen.

Møtet hevet kl. 11.45.